

“Karanlık Yol Üstündeki Yansımalar” (Reflects sur le Sombre Route) eserini kaleme aldı.

1900 yılında Çin’de çıkan karışıklıklar üzerine Uzakdoğu’ya gönderilen filoda görevlendirildi. 1901’de “Pekin’in Son Günleri”ni (Les Derniers Jours de Pekin) yazdı. 1903’te İstanbul’a geldi ve 1904’te “İngilizlerin Bulunmadığı bir Hindistan”ı (L’Inde Sans les Anglais), 1905’te “Bayan Prune’ün Üçüncü Gençliği”ni (La Troisième Juennesse de Mme Prune) yazdı ve İstanbul’dan ayrıldı. 1906’da “Kırgınlar”ı (les Désenchantées) yazdı. Bu yıl Pierre Loti gemi komutanlığına getirildi ve albay rütbesine yükseldi. 1908’de “Philae’nin Ölümü”nü (La Yort dé Phiale) yazdı ve 1910 yılında görevden ayrıldı. Aynı yıl kısa süreli olarak İstanbul’a tekrar geldi, Divanyolu’nda bir evde kaldı. 1912’de “Bir Angkor Hacısı”ni (Un Pelerin d’Ankor), 1913’te son olarak İstanbul’a gelişinde “Can Çekişen Türkiye”yi (La Turquui Agonisante) yazdı. 1914’te Birinci Dünya Savaşı başlayınca ayrıldığı görevine geri döndü. 1916’da “Kuduz Sırtlan”ı (La Hyéne Enragé), 1919’da “İlk Gençlik”i (Prime Jeunesse), 1921’de “Doğu’ya Üstdüzey Bakışaçısı”ni (Supremes Visions d’Orient) yazdı. 10 Haziran 1923’te Hendaye’de 73 yaşında öldü³.

Pirre Loti 73 yılda 40 eser vermiştir. Bu eserlerin dışında ne zaman kaleme alındığı kesin olarak tesbit edilemeyen eserleri de bulunmaktadır⁴. Bu eserlerden bazıları, özellikle Doğu dünyası ve Türklerle ilgili olanlar, Türkçe’ye tercüme edilmiştir. Örneğin “Can Çekişen Türkiye”, 1973’te Türkçeye kazandırılmıştır⁵. “İsfahan’a Doğru” (Vers İsfahan)⁶ ile P.Loti’nin Le Figaro’da veya İstanbul’da kaleme aldığı makale ve mektupların bir kısmı, olaylar tazeliğini korurken eski Türkçe ile basılmıştır⁷.

1876-77, 1887, 1890, 1894, 1903-1905 ve 1913 yıllarında Pierre Loti Türkiye’ya gelmiş, Selanik, İzmir ve uzun müddet yaşadığı İstanbul’u tanımış⁸, edindiği izlenimler ve Türk hayatının üzerindeki etkisi eserlerine ilham vermiştir. O’nun eserleri, aynı zamanda Osmanlı tarihinin son dönemi için birinci elden kaynak vazifesini

3. Larousse du XX Siécle, Librairie Larousse, Paris 1931, c.4, s.521.

4. Mesela “Dorment Ormanı Şatosu” (Le Chateau de la Belle-Au,Bois Dorment), “Korkunç Alman” (L’Horreur Allamende), “Kudüs” (Jarusalem) vb...

5. Turquie Agonisante, Paris 1913; Can Çekişen Türkiye 1914, (haz.: Fikret Şahanoğlu), İstanbul 1973.

6. P.Loti, İsfahan’a Doğru, İstanbul 1914 (çvr.: İ.H.Alişan)

7. P.Loti, Muhtasar Türkeli, İstanbul 1331 (çvr.: Reşat Siraceddin)

8. R.G. atabinenen, Pirre Loti, s.10

de görmektedir. Nitekim P.Loti İstanbul'a ilk gelişinde henüz 26 yaşındadır ve bu sürede II.Abdülhamid'in tahta çıkışını (31 Ağustos 1876), I.Meşrutiyetin ilanını 1877-78 Osmanlı Rus Harbini (93 Harbi) bizzat yaşamıştır⁹. Aziyade, Bir Sipahinin Romanı, Fas'ta, Can Çekişen Türkiye, Sevgili Fransamızın Doğudaki Ölümü ve Doğu'ya Üst düzey Bakışaçıları isimli kitapları Osmanlı Devleti, Türkiye ve Türklerle ilgili edebî ve tarihî belgeseller niteliğinde eserlerdir. Bu eserlerden özellikle Can Çekişen Türkiye yapıtı, Osmanlı Devletinin Batı Dünyası ile ilişkilerini konu edinir. Sevgili Fransamızın Doğudaki Ölümü (La Mort de Notre Chère France En Orient) adlı eser de, Türklerin yaşamını, gelenek-göreneklerini, Batı Dünyası ile ilişkilerini incelemiş ve Birinci Dünya Savaşı sonrasında onların haklarını galip Avrupa ülkelerine karşı savunmuştur. Bunda Pirre Loti'nin, 1919-20 yıllarında, Türk Kurtuluş Savaşı'nın bir bölümünü, Fransa ve Türkiye'den kendi vatandaşlarınca gönderilmiş olan belgelere dayanarak izlemesinin etkisi vardır. Bu eser, o dönemde Fransızlarla savaş halinde olmamıza rağmen, Fransız halkının Türklere karşı olan düşünce ve davranışlar ile ittifak devletleri ve maşalarının yaptıkları mezalimi belgelemeye yetmektedir¹⁰.

P.Loti, Batı'nın yanlı tutumu sebebiyle çarpıttığı sözde Ermeni katliamını da ele alarak gerçekleri yazmış¹¹, İzmir'in Yunan işgaline girmesi hadisesi üzerinde durmuş¹², böylece kendini anlatmakta aciz bırakılan Türklerin haklılığını Batı kamuoyuna duyurmaya çalışmıştır. Bu davranışı O'na ait ilk örnek değildir. Nitekim Trablusgarp henüz İtalyanlar tarafından işgal edilirken, İtalyanların tecavüzünü şiddetle tenkit etmiş ve ardından patlak veren Balkan Savaşı'nda, Bulgarlar tarafından Osmanlılar'ın katliam yaptıkları hakkında çıkarılan iftira üzerine, asıl katliama uğrayanların Türkler olduğunu ısrarla savunmuştur¹³. Şüphesiz Loti'nin Türkleri savunması, hem gerçekleri hemde Türklerin maziden beslenen faziletlerini iyi bilmesinden kaynaklanmaktadır. O'na göre "Şark, hülya ve efsaneler alemidir. Türk ise o rengarenk alemin gözüdür, dilidir,

9. Aynı eser, s.13-14.

10. Pirre Loti, Sevgili Fransamızın Doğudaki Ölümü, (terc.: Tuğrul Baykent), basım halinde.

11. P.Loti, Les Masacres d'Armenie, Paris Calman-Levy

12. P.Loti, Atrocités Grecques dans la Vilayet de Smyrne (Mai 1919), Ceneve 1919.

13. Muhtasar Türkeli, s.13-23; 44-63.